

VIKOM

Videnscenter om Kommunikation og Multiple Funktionsnedsættelser hos Børn og Unge uden et Talesprog

N y h e d s b r e v 2 0 • D e c e m b e r 2 0 0 7

Indhold

2	VISOs rådgivning og udredning er godt i gang
Tina Harmon	17	Forbedret indsats over for børn med hjerneskade
Laust Torp Jensen og Mette Christensen
3	Nyt fra VIKOM	21	HIT-messe 2007
Mette Christensen
6	Udredning og vejledning kræver mere end færdigproducerede opskrifter på god praksis
Birgit Kirkebæk	23	Tidlig indsats i fokus
Mette Christensen
8	Praksisfortælling som pædagogisk værktøj
Nina Schou	24	Evidensbaseret viden og evaluering på handicapområdet – muligheder og faldgruber
Mette Christensen og Birgit Kirkebæk
13	Alle vinder i lotto på Maglemosen
Mette Christensen	26	Perspektiver på vejledning
Tina Harmon
15	Hvad mon AAC er for noget?
Frank Dalhoff	28	Nyt fra forskningens verden
		30	Nye publikationer

VISOs rådgivning og udredning er godt i gang

Efter en tøvende start er VISOs vejledende rådgivning og udredning nu kommet godt i gang. I midten af november havde VISO fået 1073 henvendelser fra borgere, sagsbehandlere og kommunale, regionale og private tilbud. 224 af henvendelserne har ført til ydelser fra VISOs leverandørnetværk.

Ser vi på VIKOMs fokusgruppe bliver der ydet bistand fra VISO i forhold til ti børn og unge – tre har modtaget ydelser fra det sociale område og syv fra specialundervisningsområdet.

På det sociale område har Specialbørnehaven Platanhaven, der ligger i Odense, rådgivet i forbindelse med tilrettelæggelse af pædagogiske tilbud til to små børn på henholdsvis 1 og 4 år. Rådgivningen, der ydes af et tværfagligt team, er i det ene tilfælde givet til barnets forældre og i det andet til barnets børnehave.

Center for Hjerneskade på Københavns Universitet har foretaget en neuropsykologisk udredning af et barn på 5 år med henblik på at afklare barnets særlige behov, og hvordan de bedst kan medtænkes i det fremtidige skoletilbud.

I alle tre tilfælde kom henvendelsen til VISO fra kommunale sagsbehandlere.

På specialundervisningsområdet har det tværfaglige udredningsteam, som koordineres fra Rosenvængets skole i Viborg, i syv tilfælde bistået PPR med udredning i både hjem og børnehave/skole.

Til disse ydelser, hvoraf fem stadig er i gang, har der været tilknyttet fire tovholdere og ti underleverandører. Ønskerne fra PPR drejer sig om bistand til udredninger, til at indkredse børnenes særlige behov, og til at beskrive, hvad der specialpædago-

gisk skal til for at understøtte børnenes udvikling bedst muligt. Tillige drejer det sig om hjælp til valg af kommunikationshjælpemidler. De syv henvendelser vedrører: tre børn på 6 år i specialbørnehaver, to skolebegyndere på 7 og 8 år, som går henholdsvis i centerklasse og på specialskole, en teenager på 13 år, der går i centerklasse, og en ung mand på 17 år, der går på ungdomsskole. I alle syv tilfælde er det PPR, der har henvendt sig til VISO.

Da VIKOM på baggrund af en forespørgsel fra Socialministeriet foreslog oprettelsen af det tværfaglige udredningsteam var det min forsigtige vurdering, at der ville være behov for ti udredninger om året. Med syv udredninger i år, hvor den første anmodning kom i maj måned, ser det ud til at have været et godt bud.

VISOs ydelser i forhold til børn og unge med multiple funktionsnedsættelser er endnu ikke evalueret. Det bliver spændende at se, hvordan brugerne – børnene, de unge, deres pårørende og de ansatte i kommunerne – vurderer VISO-leverandørernes indsats.

Lad os håbe, at det lykkes for os specialvejledere at skabe rum for vidensdeling, så alle involverede får tillid til egne muligheder og til, at vi sammen kan finde nye måder at overkomme de specialpædagogiske udfordringer på, til glæde for børnene og de unge, deres familier og faglige nærpersoner.

*Tina Harmon
Centerleder*

IKT-opfølgningkursus

VIKOM tilbyder nu igen et opfølgningkursus i IKT (informations- og kommunikationsteknologi) for tidligere kursister på VIKOMs *Kursus i kommunikation og samspil med børn og unge med multiple funktionsnedsættelser uden talesprog*. Kurset består af to internatmoduler og holdes i skoleåret 2008/2009.

Formålet med kurset er, at deltagerne skal få kendskab til forskellige muligheder med IKT og lære at bruge IKT som et pædagogisk redskab i hverdagen sammen med børn og unge med multiple funktionsnedsættelser. Underviser på kurset er Michael Hjort-Pedersen, som er projektleder på Kommunikationscentret i Hillerød.

Kursusopslaget kan ses på VIKOMs hjemmeside, hvor man også kan downloade ansøgningskema.
mc

Kursus i kommunikation og samspil

VIKOM er i gang med endnu en runde *kursus i kommunikation og samspil med børn og unge med multiple funktionsnedsættelser uden talesprog*. Denne gang er der 41 kursister, hvilket er det højeste hidtil. Kurset forløber over tre moduler i skoleåret 2007/2008 og henvender sig til fagfolk, der arbejder med børn og unge med multiple funktionsnedsættelser inden for undervisnings-, social- og sundhedssektoren samt på sygehusområdet.

På kurset formidles den nyeste viden om samspil, kommunikation, sprog, pædagogik, didaktik og vejledning i forhold til børn og unge med multiple funktionsnedsættelser på baggrund af de relationistiske samspilsteorier og det nye spædbarnsparadigme. Kursisterne får på hvert modul lejlighed til at prøve at arbejde med videoanalyse efter VIKOM-principper i grupper. Deltagerne medbringer klip fra egen praksis, som analyseres.

mc

Nye udgivelser på vej fra VIKOM

VIKOM ER PÅ VEJ MED TO NYE UDGIVELSER, SOM KOMMER I LØBET AF VINTEREN.

Hva' vil du ha'?

Hva' vil du ha'? er en billedbog til børn med multiple funktionsnedsættelser og deres familier. Dr. pæd. Birgit Kirkebæk har skrevet bogen og illustreret den med sine fine akvareller. Det er en fortælling på vers, der handler om, hvor kreative barnet uden talesprog og familien må være, for at de kan komme til at forstå hinanden og finde ud af, hvad det egentlig er barnet fortæller og ønsker sig. Barnet må igen og igen med sine øjne fortælle, og familien må gætte og gætte, men heldigvis ender det godt.

Bogen bliver udgivet i hardback med en indlagt cd-rom, som kan afspilles på en computer og betjenes med en 0/1-kontakt.

ASK med relationistisk tilgang

Birgitte Brandt og Vibe Lund Jensen har på ASK-uddannelsen i Norge skrevet en projektopgave om, hvordan man med en relationistisk tilgang kan sikre en vellykket implementering af kommunikationshjælpemidler for mennesker uden talesprog. Udgivelsens titel er: *Forudsætninger for vellykket implementering af ASK-løsninger – en relationistisk tilgang.*

Birgitte Brandt er ergoterapeut i Specialbørnehaven Platanhaven i Odense Kommune og kursusleder i VIKOM. Vibe Lund Jensen er konsulent hos Kommunikationscenteret i Hillerød Kommune. ASK-uddannelsen er en uddannelse i alternativ og supplerende kommunikation på Høgskolen i Vestfold i Norge. Læs mere om uddannelsen i Edda Medicis omtale i VIKOMs Nyhedsbrev nr. 17, 2006.

Begge udgivelser vil kunne bestilles på VIKOMs hjemmeside. Hvis du abonnerer på VIKOMs elektroniske nyhedsbrev, vil du automatisk få besked om udgivelsestidspunktet.

mm

Nyt fra VIKOM

Ny portal: God Social Praksis

Den 30. april åbnede Servicestyrelsen portalen God Social Praksis. Portalen er en database, hvor kommunerne kan indberette eksempler på god praksis på det sociale område inden for områderne udsatte børn og unge, ældre, udsatte voksne og *handicappede*. Eksemplerne kan omhandle politik, forvaltningsledelse, sagsbehandling, leverandørydelser og evaluering.

Kig ind på portalen, hvis du ønsker inspiration til god social praksis på ovennævnte områder eller

bidrag selv med eksempler, som andre kan få glæde af.

www.godsocialpraksis.dk

mc

Tilbudsportalen

Tilbudsportalen er en søgeportal, som blev oprettet af Servicestyrelsen i forbindelse med kommunalreformen. Tilbudsportalen skal støtte de kommunale sagsbehandlere i at finde relevante sociale tilbud til borgerne, som også selv har mulighed for at orientere sig i portalen. I Tilbudsportalen kan man søge på tilbud efter målgrupper, typer af tilbud og ydelser. Efterfølgende kan man sammenligne de relevante tilbud. Der er også mulighed for at se, hvilke metoder og værdier tilbuddet arbejder efter.

Man kan *ikke* søge særskilt på **multiple funktionsnedsættelser** under "Målgrupper". Vil man søge efter sociale tilbud til mennesker med multiple funktionsnedsættelser uden talesprog, anbefales det derfor overordnet at afkrydse "Kommunikation" og "Mobilitet" under kategorien "Fysisk funktionsnedsættelse". VIKOM har lavet prøvesøgninger, der viser, at denne afgrænsning i kombination med geografi, tilbudstype og evt. ydelse og alder giver relevante tilbud. Det kan være relevant at afkrydse yderligere funktionsnedsættelser som fx "Udviklingshæmning" eller "Kommunikation" under kategorien "Psykisk funktionsnedsæt-

telser" – eller "syn" eller "hørelse" under "Fysisk funktionsnedsættelse". Vær dog opmærksom på, at antallet af tilbud indsnævres, jo flere krydser man sætter under dette punkt.

Hvis du har erfaringer med at bruge Tilbudsportalen til VIKOMs fokusgruppe, fx som sagsbehandler, hører vi gerne fra dig.

Se også institutionsoversigten på VIKOMs hjemmeside, hvor det også er muligt at se undervisnings-tilbud, som ikke er omfattet af Tilbudsportalen.

www.tilbudsportalen.dk

mc

Udredning og vejledning kræver mere end færdigproducerede opskrifter på god praksis

Et godt måltid kræver viden, god tilberedning, fine råvarer og socialt samvær. Lad os udrede børn med multiple funktionsnedsættelser efter samme opskrift – med tanke på, hvordan "måltidet" kan blive det bedst mulige for barnet og de øvrige involverede. Og lad os ikke forcere processen.

AF BIRGIT KIRKEBÆK, DR.PÆD.

Når vi indimellem bevæger os ud i køkkenet for at fremstille et helt særligt måltid, tjekker vi først, om vi har de rette ingredienser i en tilstrækkelig god kvalitet. Så leder vi diverse kogebøger igennem for at finde den bedste opskrift, og endelig foretager vi de handlinger, der skal til for at fremstille det perfekte måltid. Alligevel kan det være, at ikke alle gæster kan lide maden. Det kan også ske, at gæsterne, hvis de vil forsøge sig med samme opskrift, får et helt andet resultat ud af det.

Det er alment kendt, at der skal mere end en god kok, gode råvarer og modtagelige gæster til at opnå succes. Tingene skal med andre ord spille sammen på det individuelle plan. Dette billede kan være med til at forklare, hvorfor noget kan falde til jorden på trods af de bedste hensigter.

Udredning kræver indsigt

Udredning af børn med multiple funktionsnedsættelser foregår i et rum, som konsulenten bevæger sig ind i. Der er mange agenter i rummet: barnet, dets

forældre og nære pårørende samt forskellige fagpersoner. Rummets atmosfære er udviklet over tid. Hver af de deltagende har deres særlige fremstilling af forløbet, deres særlige erfaringer og virkelighedsopfattelse. Men rummet er også præget af tidens aktuelle trends og teoretiske opfattelser inden for området pædagogik, specialpædagogik, psykologi, sociologi, filosofi, medicin, fysiologi og etik.

Hvis vi er af den opfattelse, at årsagen til barnets problemer er funderet diagnostisk, og at vi på baggrund af diagnosen kan udtale os om, hvilke handlinger det vil være metodisk korrekt at anbefale, vil mange børn have svært ved at spise det "måltid", vi har tilberedt. Fordi det, der sættes i værk, ikke tager udgangspunkt i barnets "smag" og forestillinger om, hvordan noget spiseligt skal se ud. Et sådant professionelt udgangspunkt indebærer en traditionel og mekanisk opfattelse af, at problemet er placeret i barnet, at der derfor er tale om et individuelt problem, der ikke behøver at per-

spektiveres relationelt, og at man selv som professionel er friholdt for ansvar for, om tingene lykkes.

Et mere dynamisk og relationelt udgangspunkt for vejledning placerer ikke entydigt problemer inden i barnet. Her tænkes foruden diagnostisk på miljøet og de sociale relationer, som barnet har (og har haft) adgang til. Forudsætningen for en dynamisk tilgang til udrednings- og vejledningsopgaven er:

- at vi forstår diagnosen som et vilkår, ikke som prognose
- at vi forstår relationen og ikke diagnosen som den betydningsbærende enhed
- at vi forstår personen som noget andet og mere end diagnosens kollektive beskrivelse
- at vi forstår styrke som andet end intellektuel og fysisk perfektion
- at vi forstår læring som livslang udviklingsmulighed for alle
- at vi forstår, at der ikke er et "os" og et "dem", men et "vi".

En dynamisk tilgang indebærer med andre ord, at vi vedkender os, at vi selv er en del af barnets læreprojekt og adfærdss-repertoire, hvorfor vi i vores udredning må gå ind i relationen og søge at aflæse den kommunikation, der foregår. Det kræver en høj grad af kommunikationsteoretisk indsigt at aflæse et barns signaler og søge at "oversætte" dem til en praksisforståelse vedrørende barnets interesser, initiativer og hensigter. Men det kræver også en høj grad af pædagogisk og psykologisk fundering at forstå, hvilke forskellige dagsordner der er på spil, når barnets situation diskuteres.

Her kan videoanalyse være en stor hjælp til at initiere gode samtaler og til at fremme nye indsigter på tværs af de diskussioner, der hidtid er blevet ført. Vejlederen må være skolet til dels at analysere videoklip kommunikativt, samspilsorienteret og udviklingsmæssigt, dels at være fødselshjælper for gode samtaler i en tillidsfuld atmosfære. Begge dele er afgørende for, om et udrednings- og vejledningsforløb lykkes.

Ting tager tid

På samme måde, som det ikke er muligt at forcere tilberedningsprocessen af det gode måltid, kan heller ikke udrednings- og vejledningsforløb forceres. Det kræver tid at lytte til det, der bliver sagt. Det kræver tid at observere barnet, optage video og analysere. Det kræver med andre ord tid at gøre sit arbejde ordentligt.

Hvis vi tænker vejledningsforløb relationistisk frem for ekspertstyret, bliver det synligt:

- at pædagogik ikke kan beordres (fx som brug af en bestemt metode), men må udvikles processuelt
- at ingen metoder gælder for specifikke diagnoser uden individuel tilpasning til person og situation
- at viden fra alle agerende inden for et vidensområde må medinddrages, også viden fra de berørte selv
- at indefra-perspektiver må vægtlægges, respekteres og tillægges betydning i praksis.

Opskriften skal passe til gæsterne

Vi kan vel bare lave evidensundersøgelser og vejlede ud fra det udgangspunkt?

Forestillingen i tidens tale om evidens er, at vi kan finde frem til den bedste praksis ved at vurdere allerede tilgængelig viden videnskabeligt. Spørgsmålet er, om en sådan fremgangsmåde er mulig, hvor det drejer sig om enkelt-sager inden for et område som udredning af børn med multiple funktionsnedsættelser.

"Hvis man eftersporer begrebet 'evidensbaseret behandling' og den tænkning, den ser ud til at hvile på, så er det ikke videnskab som kritisk undersøgelse af praksis, der er problematisk. Det er tanken om en videnskabelig praksis, at videnskaben skal konstruere praksis, som er problematisk." skriver den norske professor i pædagogik Tor-Johan Ekeland.¹

Det farlige består i, at en videnskabelig praksis tendentielt kun anviser én vej til målet og på den måde ophæver den udfordring, der ligger i at forstå feltet både ud fra et individuelt, et socialt og et relationelt perspektiv. Det betyder, hvis vi går tilbage til billedet af det gode måltid, at vi selvfølgelig skal undersøge, om den rette viden (de rette ingredienser i den rigtige kvalitet) er til stede. Vi skal vælge mellem flere mulige "opskrifter" og vælge den, der passer til "gæsten". Og vi skal spørge barn, forældre og professionelle undervejs, om de føler vores tilberedning af "måltidet spiseligt".

Et godt måltid kræver både viden, god tilberedning, fine råvarer og socialt samvær. Lad os udrede og vejlede med tanker på, hvordan "måltidet" kan blive det bedst mulige for barnet og de øvrige involverede og lad os hjælpe dem med den oversættelsesopgave, der består i at få tingene til at fungere i praksis. Dette er ikke den mindste del af opgaven. Hvordan sikrer vi, at den indsigt, der fælles er opnået under udredningsforløbet, bliver fastholdt og udviklet over tid?

1. Tor-Johan Ekeland: Kvalitetssikring eller instrumentalistisk fejlgreb. I: Tidsskriftet Social Kritik. Temanummer om evidens og måling. Nr. 102, december 2005: 34-47.

Fra værktøjskassen: Praksisfortælling som pædagogisk værktøj

Rosenvængets Skole i Viborg har gode erfaringer med at bruge praksisfortællinger i undervisningen. Lærerne bruger fortællingerne som et værktøj, der kan være med til at sætte fokus på væsentlige temaer i det pædagogiske arbejde.

AF NINA SCHOU, LÆRER PÅ ROSENVÆNGETS SKOLE, VIBORG KOMMUNE

Hvordan finder vi ud af, hvad børn skal lære, og hvad de skal undervises i?

Læring er det, der sker med eleven. Det kan være resultat af målrettet undervisning, men læring foregår hele tiden og bedst i samspil med andre mennesker. På en skole for børn og unge med funktionsnedsættelser er undervisningens mål og indhold ikke noget, der giver sig selv.

Lise har cerebral parese. Hun er spastiker, har epilepsi, har ikke noget talesprog. Hun er kørestolsbruger, hun kan ikke styre sine arme og hænder, hun har corticale synsvanskeligheder. Hun skal have hjælp til alting.

Hvad kan Lise? Stiller vi det spørgsmål med traditionel undervisning i tankerne, så bliver vi hurtigt færdige. Vi er nødt til at tænke mere kreativt.

Hvad sker der, hvis vi i stedet spørger: Hvad gør Lise? Så vil vi opdage, at vi kan skrive en lang liste over det, Lise gør og viser med lyd, mimik og bevægelse. Så er det bare at gå i gang. Det Lise gør, det er det, Lise kan, og det er det, vi skal bygge på.

Læreren er håndværker, og en håndværker har brug for godt værktøj. Jeg vil beskrive et værktøj som vi på min skole har gode erfaringer med: Praksisfortællinger.

Er det noget nyt? Egentlig ikke, vi har altid snakket om oplevelser med børnene og brugt det til at gøre undervisningen mere individuelt designet. Det ny er, at vi bruger praksisfortællingen på en bestemt måde og gør den til et værktøj.

Hvad er en praksisfortælling?

En praksisfortælling er et øjebliksbillede af en elev, der agerer, enten alene eller i samspil med én eller flere andre – børn eller voksne, kammerater eller hjælpere.

- En praksisfortælling skal altid have et fokus.
- En praksisfortælling kan formidles med ord, videoklip eller fotos.
- En praksisfortælling følges altid af spørgsmål til overvejelse.
- En praksisfortælling følges altid af spørgsmålet om, hvad der kan læres her.
- En praksisfortælling skal altid

føre til idéer til konkrete tiltag.

Når vi skriver en praksisfortælling, koncentrerer vi os om at beskrive det, der sker, kort og præcist, og uden forklaringer eller tolkninger. Er det ikke lidt ligesom videoanalyse? Jo, men vi har jo ikke altid et kamera i hånden, og så det er godt, at ord også kan bruges. Du kan blive god til at skrive på den måde, ved at øve dig. Er det ikke et stort arbejde? Jo, når du opdager, hvor godt det er, så kommer der hele tiden nye fortællinger, der presser sig på. Også derfor er det godt at gøre det kort.

Her er et eksempel på en praksisfortælling, med udgangspunkt i den skabelon, der præsenteres nedenfor.

Sådan oplevede jeg det:

Casper er ny elev i Juniorafdelingen, og vi kender ham ikke meget. Vi er til musik, og Casper sidder i sin kørestol. Han sidder uroligt, virker utilfreds, brokker sig med høje lyde, slår sig i hovedet. Da alle skal ned på gulvet og ligge, kommer

Casper ud af kørestolen, og han falder straks til ro. Efter den liggende aktivitet sætter vi ham på en almindelig stol, og der sidder han fint. Han er rolig og ser tilfreds ud.

På baggrund af fortællingen stiller vi nogle spørgsmål.

Spørgsmål til overvejelse:

Føler Casper sig begrænset af kørestolen, som han ikke selv kan køre, og hvor han er spændt fast? Hvad vil Casper fortælle os med sin adfærd?

Mennesket lærer hele tiden, især i samspil med andre mennesker. Derfor spørger vi til, hvad Casper er ved at lære sig her, og hvad de voksne kan lære.

Tema i dannelsesprocessen:

Hvad er Casper ved at lære sig her? Casper viser en afværgende adfærd, og han oplever, at den bliver tolket rigtigt. Han lærer noget om aktion og reaktion. Han lærer, at det kan betale sig at udtrykke sig, for de voksne tager det alvorligt.

Hvad kan de voksne lære?

Vi kan lære, at Casper vil vise os noget, og at han ønsker at blive tolket og forstået.

Vi har nu zoomet ind på en konkret situation, og vi har sat fokus på spørgsmålet: Hvad vil Casper sige os? Vi har diskuteret muligheder for tolkninger i teamet, og vi har prøvet at forklare, hvad Caspers projekt mon er. Hvad gør vi så ved det?

Konkrete tiltag:

Vi finder en passende stol til klassen og prøver der, om Casper generelt gerne vil sidde på en almindelig stol.

Senere kan vi spørge os selv, hvordan Caspers udvikling var gået, hvis vi ikke havde set ham som en dreng, der ville fortælle os noget, hvis vi ikke havde taget ham alvorligt. Hvis vi i stedet havde set ham som en støjende, forstyrrende dreng, var han måske blevet spændt ekstra fast og fjernet fra klassen, når han blev for besværlig.

Her er to billeder af Casper: Lige før jul gik Casper første gang uden støtte. Sidst i februar går han selv på opdagelse ud i sneen. Lige før sommerferien nyder Casper at se sig selv på video.

Første gang Casper gik selv på legepladsen, blev vi mødt med undrende kommentarer fra kollegerne: Er det Casper, der går der? Det havde jeg aldrig troet var muligt, det er da fantastisk. Hvor er det dejligt, Casper er jo en helt anden dreng nu! En enkelt spurgte: Hvor længe har I trænet det? Trænet? Vi træner ikke, vi så, at Casper var parat. Vi kan ikke lære et barn at gå. Vi kan forhindre ham i det, men vi kan også guide og støtte ham. Selve læringen klarer han selv, når han er parat. Casper har lært, at det kan betale sig at give udtryk for noget, for de voksne forstår hans udtryksmåder og tager ham alvorligt.

Brugsvejledning

Når jeg anskaffer mig et nyt værktøj, er det som regel for at kunne løse en opgave bedre, hurtigere,

lettere eller mere præcist. Derfor er det en god idé at have en brugsvejledning.

Her er en skabelon for praksisfortællinger. Den er lige til at skrive i, når den ligger på computeren. Den kan tilpasses efter behov. Det er en god idé at have som mål, at en fortælling kun må fylde én side. Det er svært at begrænse sig, men godt at bestrebe sig på det. Vælg ét fokus til en fortælling. Det gør det lettere at styre snakken.

Lav en bog eller mappe med tomme skabeloner til hver elev. Skriv i hånden, skriv rent, hvis du synes det og har tid. Skriv på computeren, hvis du hellere vil det. Brug også fortællingerne som eksempler i skole-hjem-samarbejdet. Det er godt at have noget konkret at tale om, og forældre kan ofte bidrage.

Hvordan skriver jeg en praksisfortælling?

- Beskriv det, du oplevede. Beskriv kort og præcist, hvad der skete, hvad I gjorde. Skriv korte sætninger. Undgå tolkninger og forklaringer.
- Vær bevidst om, at du aldrig er helt objektiv. Alene det, at du beskriver, indebærer, at du tolker. De andre har måske oplevet det anderledes.
- Du kan ikke altid leve op til at være objektiv. Lad være med at ærgre dig over det. Gør det så godt, du kan.

Hvordan kan vi bruge praksisfortælling?

Diskutér fortællingerne med kollegerne. Hjælp hinanden med at tolke, forklare og stille spørgsmål til det tema, der er valgt som fokus. Systematikken og det, at

Praksisfortælling Titel: Elevens navn: Klasse: Fortalt af: Dato:
Sådan oplevede jeg det:
Spørgsmål til overvejelse:
Tema i dannelsesprocessen: Hvad er han/hun ved at lære sig her?
Hvad kan vi voksne lære?
Konkrete tiltag:

der er valgt ét fokus gør det lettere at styre debatten og nå frem til idéer til konkrete tiltag.

Om at vælge fokus

Fortællingen om Casper havde et konkret fokus: Det handlede om, at Casper ville ud af kørestolen. Det var ikke svært at gøre noget ved det. Lad ham komme af stolen, så ser vi, hvad der sker. Forstod vi ham rigtigt? Ja, det gjorde vi.

Drengesjov

Vi kan vælge at sætte fokus på meget forskellige temaer. Her er en fortælling om Mikkel og Lasse, der eksperimenterer med at tegne på den nye smartboard. De to drenge har meget forskellige forudsætninger.

Sådan oplevede jeg det:

Lasse er meget aktiv og synes, det er sjovt. Han prøver flere muligheder.

Mikkel er i sit ståstativ, som er vipet lidt forover, så han kan nå med en hånd. Han løfter ofte hånden og rammer tavlen, og så kommer der farver og linjer. Mikkel synes også, det er sjovt.

Så lyder det fra Lasse: 'Hvad fanden er det, der foregår?' Der sker det, at når han sætter hånden eller pennen til tavlen, skyder en lang streg ned til der, hvor Mikkel's hånd rammer tavlen. Efter et par gange opdager Lasse sammenhængen. Nu begynder han at skælde lidt ud:

‘Hold op med det, du der!’ Mikkel undrer sig lidt; men han holder ikke op. Det gentager sig flere gange. Mikkel griner lidt. Jeg siger: ‘Hvad er det Mikkel, driller du?’ Mikkel griner højt. Lasse har nu forstået situationen. Han kommer stadig med sine bemærkninger, men nu klart for sjov, og han går ind i spillet med Mikkel. De griner sammen.

Det er vigtigt at give et barn mulighed for samspil med et andet barn. Det er godt at have indfølelse voksne omkring sig. Det er godt, når de voksne gider lege. Det er endnu bedre at kunne lege og lave sjov med et andet barn.

Spørgsmål til overvejelse:

Flere temaer er i fokus her:

- 1) Udforskning – to drenge med meget forskellige forudsætninger udforsker samme ting.
- 2) Samoplevelse – der sker noget, så der opstår et samspil, det bliver samspillet, der optager dem, så det bliver til samoplevelse.

3) Triadisk samspil – de har en fælles rettet opmærksomhed, de deler smartboarden. Hvad skal lærerens rolle være i den situation?

De tre temaer, der er fokus på her, er nogle af grundtemaerne, som vi studerer i videoanalysen. Det ville have været dejligt med videooptagelse af de to drenge i samspil, men da det ikke findes, må vi nøjes med ordene.

Tema i dannelsesprocessen:

Hvad er de to drenge ved at lære sig her?

De udforsker et smartboard og finder ud af, hvad de kan med det.

De lærer også, at de kan have det sjovt sammen. De lærer noget om, at man kan drille for sjov.

Hvad kan vi voksne lære?

Vi kan lære, at vi nogle gange skal være iagttagere, formidlere og så træde et skridt tilbage og lade de unge være sig selv.

Vi får af denne fortælling også viden, som kan bruges, når vi skal lave undervisningsplan. Mikkel bruger flere af sine intelligenser her. Han eksperimenterer med, hvad der sker, når han rammer skærmen. Han prøver igen og igen. Da han opdager Lasses reaktion, prøver han også Lasse og samspillet af: Hvad gør han, når jeg driller ham? Mikkel kan ikke bruge sine hænder, men her oplever han at sætte tydelige spor af farve og figurer, og som bonus er der en kammerat, der reagerer på det som ligemand. Vi printede selvfølgelig billedet, og Mikkel syntes det var ret sejt at få det med hjem. Er det noget at sætte spor på papir? For Mikkel var det meningsfuldt.

En sproglig pige uden talesprog

Her er en fortælling om Jane, en pige med cerebral parese og flere funktionsnedsættelser. Vi er til musik, og vi skal synge lejrskolesangen. Den er på melodien Jamaica, og teksten fortæller om det, vi oplevede på lejrskolen. Vi har sunget sangen flere gange til morgensang. Det er Janes lærer Lene, der fortæller.

Sådan oplevede jeg det:

Jeg sidder tæt ved siden af Jane, som sidder i sin kørestol. Jeg sidder med mappen, og vi synger sammen. Jane er med lige fra start af. Hun synger høje glade lyde. Jane synger med hele sangen igennem og lidt til, da Nina improviserer videre på melodien med et indhold om Jane, som synger. Jeg forfatter, at Jane bliver stolt. Imens vi synger, sætter jeg

tegn på, selvom jeg godt ved, at Jane måske ikke ser det. Jane synger højt med, og jeg har en klar fornemmelse af, at vi synger sammen, eller at Jane synger sammen med os andre, og at hun kan lide det.

Her kan Lene ikke lade være med at tolke, men hendes løbende tolkninger er en del af hendes samspil med Jane i denne situation.

Vi kender Jane og ved, at hun elsker sang. Hun har en ekstra talemaskine kun til sange, og hun bruger den meget. Hun plejer ikke at synge med på den måde i musiktimerne. Derfor giver oplevelsen flere spørgsmål at diskutere og nye idéer at prøve af med Jane.

Spørgsmål til overvejelse:

- Hvorfor er Jane så glad og synger med i en grad, som vi ikke plejer at opleve det?
- Hun kender melodien?
 - Hun forbinder teksten med gode oplevelser på lejrskolen?
 - Hun nyder mit nærvær og fællesskabet om at synge?
 - Er det bedre at synge sammen end at synge selv på talemaskinen?
 - Betyder det noget, at jeg sætter tegn på, ligesom jeg

jo også gør til morgen-sang?

- Betyder bevægelsen noget?
- Betyder det noget, at jeg sidder tæt ved siden af hende?
- Betyder det noget, at der er et indhold i sangen, og at det er en sang, hun kender?

Måske er det først nu, Jane opdager, at hun faktisk selv kan synge med lyde.

Tema i dannelsesprocessen:

Hvad er Jane ved at lære sig her?

At hun kan synge selv, at hun kan synge med, at det er skønt at gøre noget sammen.

Hvad kan vi voksne lære?

At vi kan have samoplevelse med Jane ved at synge.

At vi måske skal dyrke fællessang med Jane noget mere.

At Jane kan lide sange med sprogligt indhold.

Jane har to foretrukne intelligenser: Den sproglige og den musikalske. Jane bruger dem hver for sig og sammen. Hun elsker sange, der handler om noget eller fortæller en historie. Det bruger vi i hendes undervisning. Vi er måske nået til, at Jane er parat til at tage et skridt videre, og vi fik nogle nye idéer ud af denne fortælling.

Konkrete tiltag:

Vi skal have samlet nye videooptagelser af Jane med fokus på sang og musik. Jane skal lære at skelne mellem sang som pausefunktion

– hun har fået en syngemaskine uafhængigt af talemaskinen.

Vi skal synge med Jane hver dag.

Vi finder sange, der fortæller historie og udtrykker følelser sprogligt i sang.

Når vi synger med Jane, skal vi prøve at nuancere vores stemmebrug og fremhæve de følelsesmæssige udtryk.

Vi skal bruge tegn og være kropsligt med samtidigt.

Være fysisk og psykisk nærværende.

Afslutning

Jeg har her præsenteret et pædagogisk værktøj, der kan bruges til at sætte fokus på væsentlige temaer i det pædagogiske arbejde. Jeg har givet eksempler på, hvilke temaer der kunne vælges: Tolkning af et barns udspil, grundtemaer og fordybelsestemaer efter VIKOMs principper for videoanalyse, en elevs foretrukne intelligenser.

Når vi arbejder i team omkring en gruppe børn eller unge, udveksler vi fortællinger om eleverne. Vi har ikke alle oplevet det samme med en elev, alle kan være med til at fortælle, tolke, forklare og stille spørgsmål til fortællingens temaer. Sammen bliver vi bedre til at forstå eleven, og vi udvikler i fællesskab idéer til, hvad vi kan gøre for at komme videre. Systematikken gør diskussionen mere effektiv og gør det lettere at nå frem til de konkrete forslag.

Alle vinder i lotto på Maglemosen

På Maglemosen i Ballerup spiller de unge lotto som en del af undervisningen. Lærer Lars Branbjerg har udviklet et videolottospil. Han ser spillet som et praksisfællesskab, som de unge kan være sammen om og udvikle deres identitet igennem.

AF METTE CHRISTENSEN, FAGLIG CENTERMEDARBEJDER I VIKOM

Louise redigerer videoklip af sig selv til videolottospillet.

Lars Branbjerg er lærer på helhedslinjen på Ungdomsuddannelsescenter Maglemosen i Ballerup Kommune. Helhedslinjen er et 4-årigt undervisnings- og socialpædagogisk tilbud. Her underviser han elever i alderen 18-21 år med multiple funktionsnedsættelser og bruger multimedier som digitale fotos, lyd og video i undervisningen. Lars Branbjerg har udviklet og afprøvet et *videolottospil* i forbindelse med en PD-opgave i mediepædagogik (Branbjerg & Bonne, 2007). Videolottospillet bruges nu som en fast del af

undervisningen på skolen.

Videolottospillet forgår på en computer tilsluttet en projektor. Hver elev vælger tre videoklip, som de vil have med i lottospillet. Klippene vælger de fra en "videoklipbank", hvor de løbende udskifter klippene. I banken kan der være videoklip af dem selv eller andre elever fra klassen, eller klip, de har fundet på internettet, fx musikvideoer eller andet, som de er optagede af for tiden. De valgte videoklip har de selv været med til at redigere eller selv fundet på nettet sammen med læreren.

De unge vælger hver de tre klip, der skal bruges i spillet, med en 0/1-kontakt. De andre elever følger med i deres valg og fravalg. Herefter afspilles de valgte klip igen, så de unge kan se, hvad de hver især har valgt. Når alle elever hver har valgt tre videoklip, går spillet i gang. Computeren trækker tilfældige klip, som bliver afspillet. En af eleverne styrer, hvor meget man skal se af de enkelte klip med tryk på en 0/1-kontakt. Den, hvis tre videoklip først bliver udtrukket af computeren, har vundet spillet.

Identitet gennem praksisfællesskab

Spillet blev til ud fra et ønske om at kunne styrke de unges identitetsudvikling ved at give dem mulighed for at deltage i praksisfællesskaber. Lars Branbjerg og Nils Bonne tog i deres PD-opgave udgangspunkt i praksisfællesskaber som beskrevet af konstruktivisten Etienne Wenger (2004). Praksisfællesskaber er en særlig form for fællesskab. For at de kan eksistere skal de indeholde tre dimensioner: Gensidigt engagement, fælles gøremål og et fælles repertoire. Deltagerne involverer sig i en praksis og søger efter mening og ska-

Caspar og Louise spiller videolotto. Caspar sidder, så han kan udnytte sit syn bedst muligt – nemlig ved at kigge op til venstre.

ber samtidig mening gennem aktiviteterne, som de er med til at definere og udvikle. Deltagerne får identitet gennem deres handlinger i praksisfællesskabet. I denne proces kan gruppedeltagerne lære af andre, og på den måde øges den fælles viden og kompetence, som er til stede i gruppen.

Når det drejer sig om praksisfællesskaber med unge med multiple funktionsnedsættelser, er det nødvendigt, at lærere og pædagoger støtter op om at regulere fællesskabet. Lars Branebjerg ser netop videolottospillet som et praksisfællesskab, hvor den samme gruppe unge hver uge deltager i det fælles projekt – nemlig det at spille videolotto.

Unge med multiple funktionsnedsættelser har langt færre måder at udtrykke deres identitet på, end andre unge, som fx bruger forskellige medier eller andre måder som ekstrem tøjstil og lignende. Ved at bruge multi-

medier sammen med de unge med multiple funktionsnedsættelser ønsker Lars Branebjerg at give dem nye muligheder for at udtrykke deres identitet. I fasen med redigering og udvælgelse af videoklip har de unge lejlighed til at eksperimentere med udtryk, fx gennem valg af billeder, klip og lyd. Og ved at bruge internettet som redskab sammen med de unge, har man hele tiden adgang til materiale, der afspejler deres interesse i den konkrete situation. Da de unge mennesker er identitetssøgende, mener Lars, at det er meget vigtigt for dem at have mulighed for at træffe valg, der viser noget om det, de er interesserede i.

At skabe sig selv

I processen med spillet får de unge mulighed for at kommunikere til andre, hvad de er optagede af, og hvordan de gerne vil ses af de andre i gruppen. Arbejdet med videoerne har en æste-

tisk dimension forstået på den måde, at de unge via arbejdet med videoklippene får lejlighed til at eksperimentere og tilkændege personligt engagement, lyst og følelser – samtidig med, at de skaber sig selv på samme måde, som andre unge skaber sig selv via forskellige billedmedier (Drotner 1994).

Videolottospillet er et konkret eksempel på, hvordan man kan give unge med multiple funktionsnedsættelser mulighed for at deltage i et praksisfællesskab og herved udvikle deres identitet. Lars Branebjerg oplever stor glæde og motivation hos de unge. Spillet er under stadig udvikling og justeres løbende i takt med, at Lars får erfaringer med brug af spillet sammen med sine elever.

Videolottospillet er udviklet i programmet Mediator. Lars Branebjerg vil gerne give ideen videre til andre, han kan kontaktes på

lars@branebjerg.dk

Referencer

Branebjerg, L. & Bonne, N. (2007). *Pædagogiske IT og kommunikationsforløb med udviklingshæmmede*. PD-opgave i mediepædagogik, CVU København og Nordsjælland.

Drotner, K. (1994). *At skabe sig – selv*. København: Gyldendal.

Wenger, E. (2004). *Praksisfællesskaber, læring, mening og identitet*. København: Hans Reitzel.

Hvad mon AAC er for noget?

Hvad er en AAC-bruger for en størrelse? Og hvordan kan bedst du kommunikere med ham eller hende. Frank Dalhoff, som selv bruger AAC – alternativ og supplerende kommunikation – giver nogle gode råd videre.

AF FRANK DALHOFF, EKSTERN KONSULENT I VIKOM OG BESTYRELSESMEDLEM I DEN DANSKE AFDELING AF ISAAC¹

Måske ved du, hvad overskriften betyder, eller også siger den dig ikke en pind. Hvad enten du tænker, at det er velkendt stof, eller du ikke ved noget om, hvad en AAC-bruger er for en størrelse, og hvad AAC står for, skulle du alligevel læse videre, måske vil du finde noget interessant.

AAC står for alternativ og supplerende kommunikation. Grunden til det skrives på denne måde er, at det er et internationalt udtryk, hvilket jeg kommer tilbage til.

Drømme og hverdagsliv

Som udgangspunkt er vi alle mennesker, med drømme og ting, vi gerne vil. Kort sagt har vi alle vores tanker og noget, vi er optaget af. Nogle går op i deres børn, andre spiller golf. Personligt nyder jeg at se på skyerne, se deres forskellige former og farver. Grundlæggende er vi bare mennesker. Vi har måske mødt hinanden på gaden. Du har måske sagt dags, men du har ikke fået noget svar, ikke fordi jeg er uhøflig, nej simpelthen fordi jeg

ikke kan tale, hvilket er kernen i denne lille artikel.

Det ikke at kunne tale, det ikke bare at kunne sige, hvad man vil, give udtryk for behov og tanker, er et irritationsmoment i mange menneskers dagligdag. At møde et andet menneske, fx på gaden, og ikke være i stand til at sige dags er irriterende. Skolen bliver sværere, når barnet ikke kan udtrykke sig med det talte sprog.

Heldigvis kan personer, der ikke kan tale, i dag få forskellige hjælpemidler til at udtrykke sig gennem. For igennem årene er der sket en rivende udvikling. Computerteknikken har gjort det meget lettere for børn og voksne, der ikke kan tale, at udtrykke sig. Rent faktisk kan jeg i dag "sige" dags til dig på gaden via en computer. Computerteknikken har sammen med andre kommunikationsformer gjort livet nemmere – gjort det nemmere for mennesker uden talesprog at komme ud med vores behov og tanker. Jeg kan fx skrive om mine tanker om sky-

erne. Det vil altid tage længere tid for os AAC-brugere at få vores holdninger frem, fordi vi skal bruge et kommunikationshjælpemiddel, ligesom vi nogle gange bruger personer, der forstår vores mimik, som tolke.

Gode råd når du taler med en AAC-bruger

Hvad er en AAC-bruger så? Vi er som nævnt mennesker lige som dig. Med drømme og dagligdags vanskeligheder, som fx hvad aftensmaden i dag skal bestå af.

Men der er trods alt forskel på dig og mig, for jeg er spastiker og bruger kørestol. For mig betyder det, at jeg ikke har et talesprog, at jeg må bruge andre måder at udtrykke mig på. Det er derfor, jeg bruger AAC.

For at hjælpe en person, der er ude af stand til at tale, er der nogle ting, du kan gøre, for at føre en samtale med vedkommende. Her er nogle af de vigtigste "regler".

- Giv dig tid og vær tålmodig.
- Se på personen, du taler med, og ikke på tolken.
- Stil spørgsmål, der kan besvares med et ja, eller et nej.

1. ISAAC står for International Society for Augmentative and Alternative Communication. Det er en international interesseorganisation som består af brugere, pårørende og fagfolk.

Hvis du benytter de råd her, kan du komme rimeligt igennem en snak med en AAC-bruger.

ISAAC internationalt

AAC står som nævnt for alternativ og supplerende kommunikation. I 1983 blev der dannet en international forening for AAC i USA. Foreningen blev kaldt ISAAC. ISAAC har gennem årene bredt sig til mange lande kloden over. I 2006 vedtog ISAAC International at gøre oktober til AAC-måned for netop at udbrede kendskabet til og afmystificere

personer, som kommunikerer på andre måder, end den du er vant til. Det er med til at sende et signal til omverdenen om, at vi er personer som dig, og skal behandles ligesom dig.

Vi vil også gøre opmærksom på foreningen ISAAC, som bygger på frivilligt arbejde og tværfaglige team. Blandt andet holder vi kurser og konferencer, for at udbrede mulighederne

indenfor AAC-området og derigennem være med til at forbedre tilværelsen for AAC-brugere, deres familier og andre, der arbejder med og for AAC-brugere.

For mere information om ISAAC se

www.isaac.dk og
www.isaac-online.org

Social Networks

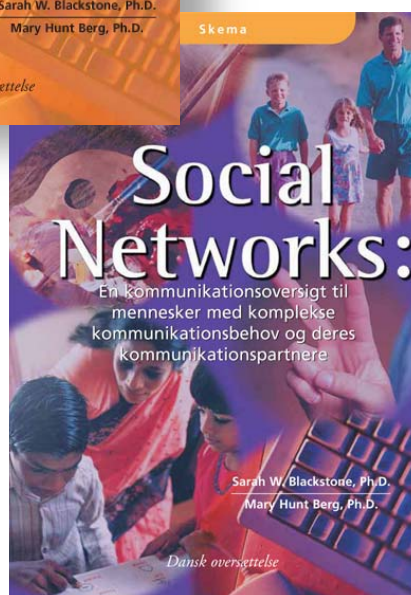
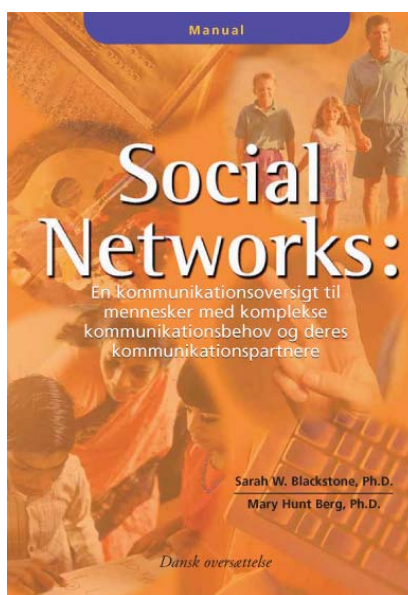
Social Networks er et amerikansk udredningsmateriale udviklet af Sarah W. Blackstone, ph.d. og Mary Hunt Berg, ph.d. Materialet er bearbejdet og oversat til dansk af VIKOM. Social Networks er et udrednings- og planlægningsværktøj, som henvender sig til fagfolk, der er beskæftiget med at vejlede om og undervise i alternativ og supplerende kommunikation. Social Networks har fokus på den nøglerolle, som kommunikationspartnere har for kommunikationsprocessen og for, hvilke alternative og supplerende kommunikationsmåder, det er hensigtsmæssigt at bruge. Der tages udgangspunkt i brugerens og pårørendes eget perspektiv.

Materialet kan bestilles på:
www.vikom.dk

Pris **kr. 250,-** for et sæt.

Halv pris ved køb af mindst fem sæt.

Når man har købt materialet, har man adgang til at downloade yderligere eksemplarer til eget brug gratis fra VIKOMs hjemmeside.

Forbedret indsats over for børn med hjerneskade

16 udviklingsprojekter over hele landet har arbejdet med, hvordan man kan forbedre forholdene for børn med hjerneskade og deres forældre. Erfaringerne blev formidlet på fire regionale temadage.

AF LAUST TORP JENSEN, LÆRER, VESTERMARKSSKOLEN I ÅRS OG KURSUSLEDER I VIKOM OG
METTE CHRISTENSEN, FAGLIG CENTERMEDARBEJDER, VIKOM

Med regeringens satspuljeforlig i 2002 blev der iværksat et flerårigt udviklingsprojekt til børn med nedsat funktionsevne som følge af en medfødt eller erhvervet hjerneskade.

Som en del af det har 16 lokale udviklingsprojekter i kommuner og amter arbejdet med, hvordan man kan forbedre forholdene for børnene og deres forældre. Den samlede overskrift for projekterne var *Intensivering af indsats over for børn med hjerneskade*. Projektet rettede sig mod en bred vifte af de tilbud, der berører børnehaver, specialundervisningstilbud og rådgivningscentre. Fokus lå på træning og udvikling af børnenes fysiske, sociale og kognitive funktioner med inddragelse af forældrene som helt afgørende aktører.

Som et led i formidlingen af projekterfaringerne er der afviklet fire regionale temadage. VIKOM var repræsenteret ved de to temadage, der dækkede hhv. Region Hovedstaden og Region Midt og Nord. Nedenfor følger beskrivelse af nogle af oplæggene fra dagene.

Forældre som samarbejdspartnere

Leif Nord fra Børn og Unge Centret, Rehabilitering i Region Midt indledte temadagen i Region Hovedstaden med sine refleksioner over projektets anbefalinger. Han mente, at det gennem projekterne var blevet tydeligt, at forældre i langt højere grad end tidligere må ses som ligeværdige samarbejdspartnere, som man som fagperson slet ikke kan undvære. Han påpegede at mange forældre i dagens Danmark ønsker tydelige målsætninger for deres børn med veldefinerede roller mellem forældre og fagpersoner. Ligeledes ønsker mange forældre dokumentation for en given metodes effekt. Samtidig er det vigtigt at kunne levere individuelt tilpassede tilbud, da forældre og familier kan se meget forskellige ud, fx i forhold til ressourcer, og de kan have forskellige ønsker om fagpersonernes og egen indsats. Et velfungerende tværfagligt samarbejde kræver høj monofaglighed og kendskab til muligheder og begrænsninger hos de forskellige faggrupper.

Leif Nord mener, at mens man taler meget om træning og behandling, er der måske ofte manglende fokus på det følelsesmæssige område. Han henviste til, at hjerneforskning tyder på, at det følelsesmæssige kan være helt intakt hos mennesker med funktionsnedsættelser, men at evnen til at give udtryk for sine følelser kan se anderledes ud. Således kan der opstå følelsesmæssige problemer, når barnet oplever, at det er anderledes, når det kommer i puberteten osv., ligesom forældrene også kan finde det med opdragelse svært. Især her kan forældrene have et behov for rådgivning – fx gennem videvejledning.

Leif Nord var også inde på betydningen af en tidlig indsats. Han mener, at det eneste rigtige er en tidlig indsats og en tæt kontakt med familien gennem mange år, selvom en tidlig indsats jo ikke får handicappet til at forsvinde eller gør, at der ikke opstår svære perioder i forbindelse med overgang osv. Han mener, at en tidlig indsats måske kan være medvirkende til, at forældre i mindre grad søger mod hjemmetræ-

ningsmetoder som Doman og lignende.

Afslutningsvis udtrykte Leif Nord bekymring over, at strukturreformen, hvor de forskellige institutioner nu konkurrerer på markedsvilkår, kan blive en stopklods for den vidensdeling, der ellers har været tradition for i Danmark, og som er en af projektets anbefalinger. Derfor understregede han, at vidensdeling jo som regel kommer begge parter til gode.

Helhedsorienteret indsats med LEA-modellen

Institutionsleder af Specialbørnehaven Mælkebøtten Susanne Månsson og projektleder Miriam Asvarisch fra Bornholms Regionskommune fortalte om projektet *En helhedsorienteret indsats til børn med medfødt og erhvervet hjerneskade og deres familier*. Mælkebøtten har udviklet og anvender en helhedsorienteret og dynamisk model til at beskrive børn med særlige behov – LEA-modellen, som er udviklet af Hans Månsson.

En grundsten i arbejdet med LEA-modellen er forældreinvolvering. Således handlede projektet om at styrke forældrenes inddragelse i beskrivelsen af deres barn og i handleplansarbejdet, i tæt samarbejde med pædagogerne i Mælkebøtten. Pædagogen forstås som den vigtigste fagperson, og forældrene er pædagogens vigtigste samarbejdspartner.

Handleplansmøder er centrale i Mælkebøttens måde at arbejde på. På handleplansmøderne er der fokus på barnets zone for nærmeste udvikling.

Forskellige handlemuligheder i hjemmet og i børnehaven diskuteres ligeværdigt og respektfuldt. Forældrene kan på forskellige måder bidrage til diskussionen og indgå jævnbyrdigt i handleplanlægningen. Der tages hensyn til, at forældre kan have forskellige forudsætninger for at være med til at indkredse barnets ressourcer og i overvejelser om handlemuligheder. Det betyder, at forældrene ud over skriftlige bidrag kan berette om barnet og livet uden for børnehaven ved hjælp af forskellige medier, fx videooptagelser, fotos mv.

I forbindelse med projektet fik alle ansatte et kursus i anerkendende og værdsættende samtale. Interview med forældrene viste, at de var meget tilfredse og i højere grad oplevede at være ligeværdige partnere. Interviews med personalet viste, at de oplevede at have en langt større forståelse og respekt for forældrenes baggrund, kompetencer, rettigheder og handlinger. Der var en ny erkendelse af, at man kan opleve tingene forskelligt som forælder og fagperson. Du kan læse mere om projektet i udgivelsen *Dialog med mening* som kan bestilles på: maelkeboetten@brk.dk.

Redskaber til forældrejerskaber

Souschef Mette Wohlert fra Rådgivningen for Børn og Voksne med Handicap i det fhv. Frederiksborg Amt præsenterede et projekt under overskriften *Forældrejerskaber, koordination og differentierede tilbud*. Her beskrev hun en række værktøjer, som er blevet afprøvet i projek-

tet med det formål at opbygge, vedligeholde og udvikle et tæt samarbejde mellem forældre og fagpersoner. Værktøjerne er: Vandrejournalen, Kontrakten og Barnets bog.

Vandrejournalen var tænkt som et redskab til at give forældrene overblik over alle de informationer og fagpersoner, som man skal holde styr på som forælder til et barn med funktionsnedsættelser. I projektet kom familierne dog ikke rigtigt i gang med at bruge journalen, da de ofte allerede havde udviklet deres egne systemer. Derfor udleveres den nu helt fra starten på Hille-rød Sygehus.

Kontrakten indebærer, at forældre og fagpersoner sætter sig ned sammen og bliver enige om målene for indsatsen. Dette redskab var en stor succes, og forældrene var glade for at få noget på skrift.

Barnets Bog er en fotobog med billeder af barnet i stimulations- og øvelsessituationer som supplement til den skrevne kommunikation mellem forældre og fagpersoner. Især bedste-forældre havde gavn af denne bog. Der er udgivet en pjece og en cd-rom om værktøjerne med titlen "Fælles indsats – det virker".

Materialet kan bestilles på MarselisborgCentret i Århus på tlf. 8949 1200.

Tværfagligt kursus

Fysioterapeut Hanne Bruusgaard fra fysioterapien i handicapsektoren i det fhv. Nordjyllands Amt fortalte på temadagen i Viborg om projektet *3 ugers intensivt tværfagligt kursus med forældre og barn i centrum*.

Projektets målsætning var bl.a. at fokusere på forældrene som deltagere med deres forståelse og deres ressourcer i den motoriske udvikling af barnet. I projektet deltog 12 børn i alderen 2-7 år.

Ved projektstarten udarbejdede man sammen med forældrene en PEDI-test på de udvalgte børn. Testen er rettet mod børnenes funktioner i dagligdagen med fokus på personlig pleje, bevægelse og social funktion. Efter de tre uger lavede man igen en PEDI-test på de deltagende børn.

I den mellemliggende tid havde man sammen med forældrene arbejdet intenst på en række specifikke områder med børnene enten på institutionen eller/og i hjemmet. Undervejs var der samtidig indlagt undervisning af forældrene.

Efter det intensive kursusforløb har forældrene dannet en netværksgruppe og etableret et internt chatroom. Chatroomet fungerer nu med en tovholder, som fastsætter tidspunkter for chat-møder. Projektgruppen finder lignende intensive kurser relevante for andre forældre i regioner og amter.

GAS som metode i forældresamarbejde

Fra Småbørnscentret i det fhv. Århus Amt fremlagde bl.a. ergoterapeut Britt Østrup et projekt med titlen: *Er Goal Attainment Scale (GAS) en brugbar metode at involvere forældre i ved fastlæggelse/præcisering af individuelle og tidsafgrænsede mål? Dokumentering af effekt af indsatsen over for børn med medfødt eller erhvervet hjerneskade.*

Baggrunden for projektet var forældres stadig større interesse for – og krav om – at blive inddraget i deres barns behandlingsplan.

Projektet forløb over et halvt år med 12 børn involveret. Med ICF som referenceramme blev børnenes begrænsninger og ressourcer afklaret sammen med forældrene. ICF er et redskab til at beskrive en persons funktions-ejne ud fra et dynamisk perspektiv. Efterfølgende fastsatte man sammen med forældrene fokusmål for behandlingen af barnet. Målene blev herefter skrevet ind i GAS-skemaet. GAS er et værktøj til over tid at måle forandringer over tid af fastsatte specifikke mål. GAS blev introduceret i Danmark for ca. 10 år siden. Efter tre måneder mødtes fagpersoner og forældre for at evaluere indsatsen og justere målene, og efter seks måneder sluttede projektet.

Projektgruppen finder, at GAS er en brugbar metode til at være præcis og konkret i sin målsætning til at registrere, om målene nås inden for den aftalte tid, og sidst men ikke mindst til at inddrage forældrene i de aftalte mål. Forældrene gav udtryk for, at de følte sig set, hørt og respekteret, og de fleste af dem overvejende at fortsætte med GAS.

MOVE et tværfagligt undervisningsprogram

Projektleder Susanne Vestergaard Hjermitzlev, Stensagerskolen i Århus, fortalte om projektet *MOVE – et tværfagligt undervisningsprogram for elever med bevægelsehandicap.*

Udviklingen af MOVE (Mo-

bility Opportunities Via Education) i USA i begyndelsen af 90'erne havde som afsæt et ønske om at integrere plejeopgaver og undervisning af elever med funktionsnedsættelser.

Susanne Vestergaard gjorde rede for teorierne og den praktiske anvendelse af MOVE bl.a. ud fra video-illustrerede cases.

Barnets motoriske kompetence beskrives, der opstilles mål, målene analyseres, og der opstilles handleplaner. Handleplanerne skal være skrevet ind i konkrete aktiviteter, som barnet er glad for at deltage i. Alle omkring barnet skal involveres, fordi de enkeltfunktioner, der trænes, indgår i et bredt spekter af aktiviteter.

Eksempel: at rejse sig fra en stol og gå hen til tv. Hvilke motoriske delfunktioner indgår her? I hvilke situationer kan de trænes? Hvordan? Selv om det motoriske er helt centralt i MOVE, er træningen en tværfaglig opgave for hele teamet omkring barnet – ikke kun for fysioterapeuten.

Det motoriske er et væsentligt element i kognitiv, kommunikativ og social læring, understregede Susanne Vestergaard, som fortalte, at 60 procent af de involverede børns skoler havde været meget involveret i projektet.

Hvad gør forskellen

Hvad gør forskellen? var overskriften på det sidste projekt, der blev fremlagt. Bag det stod bl.a. projektleder Elsebeth Fønsbo, Center for Socialfaglig Udvikling i det fhv. Århus Amt. Projektets formål var at opbygge en mentor-ordning for nye forældre til hjerneskadede børn eller til

sent udviklede børn. Mentorerne skulle være "gamle" forældre i lignende situationer. Tanken var, at mentorerne skulle kontakte de nye forældre med råd og vejledning i forhold til

"systemet" og med en åbenhed over for at besvare nogle af de nye forældres spørgsmål. Kort og afgrænset og uden at involvere sig for meget. Kontakten skulle foregå telefonisk. Kun få meldte

sig i første omgang som mentorer – fire i alt. Mere overraskende var det dog, at slet ingen nye forældre viste interesse. Derfor blev projektet forlænget med et år.

Indsats for børn med hjerneskade

Ny indsigt – ny indsats – ny viden

I 2002 iværksatte Socialministeriet i samarbejde med MarselisborgCentret i Århus et 5-årigt udviklingsprojekt for børn med medfødt eller erhvervet hjerneskade.

I løbet af projektets første to år blev der foretaget en omfattende udredning af den igangværende indsats på området i form af kortlægning af tilbud og metoder, interviews med forældre og fagpersoner og udarbejdelse af forslag til udvikling af området. Udredningen blev i 2004 publiceret i rapporten *Ny indsigt – ny indsats*. Efterfølgende og med baggrund i ovenstående blev der iværksat 16 udviklingsprojekter i kommuner og amter – under overskriften *Intensivering af indsats over for børn med medfødt eller erhvervet hjerneskade*. Projekterne, der blev støttet med 11. mio. kr. fra Socialministeriet, løb fra 2005 til 2007.

MarselisborgCentret stod for at koordinere mellem projekterne og for at opsamle og formidle erfaringerne fra indsatsen. Centret har udgivet temahæftet *Nye indsatser – Ny viden*, der fortæller om det konkrete udviklingsarbejde i kommuner og amter. Der er tillige udgivet en faglig "pixi" (med samme titel), som formidler erfaringerne fra de 16 projekter. Begge dele kan downloades på:

www.boernmedhjerneskade.dk

Her man også kan hente artikler og rapporter om de enkelte projekter.

KONFERENCEOMTALER

HIT-messe 2007

Gayle Porter, talepædagog fra Australien, var hovedtaler på årets HIT-messe, der traditionen tro også præsenterede nye teknologiske hjælpemidler.

AF FAGLIG CENTERMEDARBEJDER METTE CHRISTENSEN, VIKOM

Hjælpemiddelinstitutionen holdt den 4.-5. september sin årlige HIT-messe (Handicap og IT) i Nyborg. Messen består dels af en udstilling, dels af en konference med foredrag, seminarer og workshops om it-hjælpemidler til mennesker med funktionsnedsættelser. Nedenfor kan du læse et udpluk af det, som kunne opleves på konferencen.

Gayle Porter – Organisering af kommunikationssystemer

Årets hovedtaler var den australske talepædagog Gayle Porter. Gayle Porter holdt to oplæg – et om pragmatisk organisering af kommunikationsbøger og computerbaserede talemaskiner og et om inklusion af børn som bruger alternativ og supplerende kommunikation i skolen. Gayle Porter er især blevet kendt for sine principper for pragmatisk organisering af dynamiske displays (PODD), som kan anvendes til flersidede kommunikationsbøger eller på computerbaserede talemaskiner. Hun er optaget af den udfordring, der ligger i at give børn uden tale-sprog adgang til et ordforråd, som imødekommer deres kommunikative behov, samtidig med, at det giver mulighed for videre sproglig og kommunikativ ud-

Gayle Porter fra Australien holder oplæg om pragmatisk organiserede kommunikationsbøger.

vikling. Hun mener, at forudsætningen for, at børn kan lære at bruge forskellige kommunikationssystemer er, at de har mulighed for at se andre bruge dem. Vi skal give børnene et ordforråd, der er tilstrækkeligt stort til, at de kan udtrykke en række udsagn og kommunikative funktioner dagen igennem samtidig med, at det er tilstrækkeligt stort til, at de voksne kan bruge det og være modeller. Ordforrådet skal være organiseret på en sådan måde, at barnet selv kan styre adgangen til alle sider i kommunikationsbogen eller på talemaskinen. Når det er kommunikationsbogen, der bruges, vil det være partneren der bladrer rundt i bogen, men det er barnet der styrer, hvor der skal bladres hen. Kommunikationsbøgerne skal tilpasses børnenes forskellige forudsætninger, fx i forhold til størrelse og udpegningsmetode. Formålet med organiserings-

principperne er at kunne sige så meget så muligt med så lidt bladreren rundt som muligt.

Gayle Porter bruger fx pragmatiske startere, dels til at markere kommunikativ funktion, fx "Jeg vil spørge om noget", dels til at organisere ordforrådet med, så udsagnet "Der er noget galt" fører hen til en side med ting, der kan være galt. Gayle Porters erfaring er, at børn under to år kan lære at navigere rundt ved hjælp af kategorier, selvom de ikke kan bruge kategorier i andre sammenhænge.

Vær ambitiøs på børnenes vegne

Gayle Porters oplæg var en velkommen påmindelse om at være ambitiøse på børnenes vegne i forhold til at give dem adgang til et stort ordforråd, som de kan bruge til aktiv kommunikation. Og en påmindelse om, at vi må øve os i at være gode

Fra udstillingen.

modeller i at bruge alternativ og supplerende kommunikation.

Gayle Porter har for nylig udgivet en bog om pragmatisk organisering af dynamiske displays (PODD). Med til bogen følger boardmaker-skabeloner til 16 forskellige kommunikationsbøger, primært bøger til direkte udpegning. Hun planlægger endvidere at udgive skabeloner til børn, som bruger andre udpegningsmetoder, fx øjenudpegning. Hun arbejder sammen med Linda Burkhart om skabeloner til bøger til børn med synsvanskeligheder, som bruger partnerstøttet scanning.

Bogen om pragmatisk organisering er oversat til dansk, og på den medfølgende cd er der fire kommunikationsbøger, som er oversat til dansk. De resterende vil løbende blive oversat og lagt på nettet. Det danske materiale kan bestilles på:

www.podd.dk.

Netværk om Gayle Porters principper

Gayle Porters besøg blev fulgt op af en erfaringsudvekslingsdag arrangeret af ISAAC Danmark. Her præsenterede praktikere fra Norden deres erfaringer med at arbejde efter Gayle Porters principper, og det blev besluttet at oprette et netværk omkring PODD-principper. Foreløbig er

der tale om et virtuelt netværk i form af en e-konference på VIKOMs hjemmeside. Det er planen at holde endnu en erfaringsudvekslingsdag for netværket på næste års ISAAC-konference. Hvis du ønsker at være i netværket, kan du gå ind på VIKOMs hjemmeside under punktet *e-konferencer* og tilmelde dig.

Tidlig og individuel indsats over for børn med nedsat funktionsevne

Ledende ergoterapeut Helle Grøndal og ergoterapeut og kursusleder i VIKOM Birgitte Brandt – begge fra Fynsordningen ved Platanhaven – fortalte om det tværfaglige samarbejde mellem pædagoger, ergoterapeuter, synskonsulenter, talepædagoger og fysioterapeuter, der foregår i Specialbørnhaven Platanhaven og Strandvængets Børnehave. Sammen med ansatte fra de to steder præsenterede de to konkrete cases, og Birgitte Brandt sluttede af med et indlæg om deres teoretiske udgangspunkt og menneskesyn.

Udgangspunktet er en relationistisk og dialogisk tilgang inspireret af Birgit Kirkebæk og den norske psykolog Per Lorentzen. De voksne må kunne indgå i nære samspil med børnene, hvor de tager ansvar for samspillet, stilladserer barnet og hele

tiden prøver at tage barnets perspektiv. Det er en helt nødvendig forudsætning at tro på børnenes potentialer til at forstå og lære på deres egen måde og på børnenes potentiale til at bidrage til den fælles dialog. I arbejdet med børnene er begreber som intuition, spontanitet, kreativitet, åbenhed for det uventede samt gensidighed og ligeværd centrale begreber. Det er vigtigt at tro på børnene og have mod til at prøve noget nyt – og dette ansvar skal i fællesskab løftes i det tværfaglige team. Dette er helt afgørende, da børnene kun kan vise, hvad de kan, når vi giver dem mulighederne.

Fra udstillingen

På HIT-messens udstilling kunne man se og prøve en række forskellige produkter. Af nyheder kan nævnes en ny *trådløs 0/1-kontakt Jelly Beamer* med en rækkevidde på 8 meter samt Boardmaker Activity Pad, som er en ny talemaskine – begge dele forhandles af AB Handic Help. Det nye ved denne talemaskine er, at hvert overlæg oprettes i en plastlomme kaldet Smartlomme, hvorpå der sidder en chip, som husker det indtalte. Det betyder, at man nemt kan lægge Smartlommen på en anden Activity Pad og høre det indtalte. Der kan indtales op til fire minutter pr. tale/plastlomme – til gengæld kan man bruge et næsten ubegrænset antal lommes. Samtidig kan felterne sættes helt fleksibelt op, så man fx kan bruge hele fotos eller tegninger og afgrænse elementer herpå som felter (visual scene displays).

KONFERENCERTALER

Tidlig indsats i fokus

International Society on Early Intervention's 2. internationale konference i Zagreb

AF METTE CHRISTENSEN, FAGLIG CENTERMEDARBEJDER, VIKOM

ISEI – International Society on Early Intervention holdt sin 2. internationale konference i juni måned i Zagreb. Konferencen blev holdt sammen med konferencen Research in Education and Rehabilitation Sciences. Det samlede program var således bredt, mens ISEI-programmet især præsenterede forskellige eksempler på arbejdet med tidlig indsats i forskellige lande.

Michael Guralnick, som er formand for ISEI, samlede op på arbejdet med en tidlig indsats. Han påpegede bl.a., at der nu er forskning, som påviser, at tidlige programmer for børn med lav fødselsvægt, udviklingshæmning og autisme giver en bedre kognitiv udvikling. Han mente også, at der nu er en form for konsensus om principperne for en tidlig indsats, fx at man må arbejde i et systemisk perspektiv, og at man må kunne individualisere programmer, der arbejder med tidlig indsats. Han pegede fremad, og mener bl.a., at man fremover må prioritere arbejdet med den socio-emotionelle udvikling højt.

VIKOM præsenterede ved faglig centermedarbejder Mette Christensen *Videoanalyse og Specialpædagogik efter VIKOM-*

Michael Guralnick, formand for International Society on Early Intervention

principper, som et værktøj i forbindelse med en tidlig indsats overfor børn med multiple funktionsnedsættelser.

Hvis du interesserer dig for tidlig indsats, kan du læse mere om ISEI og blive medlem gratis på:

<http://depts.washington.edu/isei>

Evidensbaseret viden og evaluering på handicapområdet – muligheder og faldgruber

Temadag arrangeret af Nordic Network on Disability Research bød på en række oplæg med forskellige perspektiver på evidens og evidensbaseret praksis.

AF METTE CHRISTENSEN, FAGLIG CENTERMEDARBEJDER OG BIRGIT KIRKEBÆK, DR. PÆD.

NNDR (Nordic Network on Disability Research) holdt 27. september en temadag om evidensbaseret viden og evaluering på handicapområdet. Seniorforsker Leif Olsen, AKF (Anvendt Kommunal Forskning) bød velkommen til en række oplægsholdere, som hver kom med deres forskellige perspektiver på evidensstærken.

Evidens som begreb

Olaf Rieper, som er programchef på AKF, indledte temadagen med at ridse evidensbegrebet og dets historiske udvikling op. Evidens er oprindelig en metode brugt inden for det medicinske område. Senere har den bredt sig til andre velfærdsområder og er nu ved at blive forsøgt implementeret på social- og uddannelsesområdet i Danmark.

Olaf Rieper anvendte den definition af evidens, som også anvendes af Nordisk Campbell Center¹: *Evidens-baseret politik og praksis er en omhyggelig, udtrykkelig og kritisk brug af den aktuelt bedste viden, når der træffes beslutninger om andre menneskers velfærd.* Det nye i evidensbegrebet er ifølge Rieper, at viden sammenfattes mere systematisk, og at det ikke alene er forskningsverdenen, der beskæftiger sig med det, men at politik og praksis også inddrages, og at den evidensbaserede viden kan anvendes til styring. Samtidig findes der nu en række institutioner, som formidler evidensbaseret viden inden for forskellige områder, fx Campbell på det Sociale område.

Til evidensbegrebet hører også et evidenshierarki, hvor

kontrollerede lodtrækningsforsøg (RCT)² er øverst i evidenshierarkiet, og kvalitative case-studier er nederst. Der findes andre evidenshierarkier, der fx også medtager ekspertkonsensus på de lavere trin, men overordnet set ligner de hinanden med RCT'er i toppen af hierarkiet.

Den fremgangsmåde, som ofte anvendes til at frembringe evidensbaseret viden i form af systematiske forskningsoversigter, er som følger:

1. udvælgelse af emne
2. udarbejdelse af protokol
3. godkendelse af protokol
4. identifikation af primærstudier
5. udvælgelse af artikler til egentlig kvalitetsvurdering
6. syntetisering af data
7. udarbejdelse af endelig rapport
8. rapporten godkendes og publiceres.

Evidens på social- og uddannelsesområdet

Rieper pegede på en række udfordringer ved at anvende evidensbegrebet på social- og ud-

1. Campbell er en institution, der formidler systematiske forskningsoversigter på det sociale område.

2. RCT: Randomized controlled trial. Effekstudier, hvor forsøgspersonerne ved lodtrækning bliver fordelt i enten forsøgsgruppen eller kontrolgruppen, og hvor forsøgsgruppen bliver udsat for den indsats, man ønsker at måle effekt på.

dannelsesområdet. Han mener, at diskussionen om, hvad der er god viden, kommer til at stå i forbindelse med punkt 5, hvor man udvælger de artikler, der skal indgå i den evidensbaserede viden. På social- og uddannelsesområdet er der typisk langt flere paradigmer i spil end på sundhedsområdet, og derfor vil denne udvælgelse altid kunne diskuteres og anfægtes. Evidenshierarkiet kan være problematisk at anvende på det sociale område, hvor indsatserne typisk er sammensatte og dynamiske og foregår i forskellige kontekster, og hvor årsag-virkningssammenhænge er komplekse.

Rieper foreslog, at man i stedet for anvender en evidens*typologi*, hvor valget af de studier, som skal indgå i vidensopsamlingen, afpasses efter formålet med vidensopsamlingen, indsatsens karakter, konteksten og til, om man har en forhåndsviden om årsag og virkning. Fx kan det være en god idé at bruge kontrollerede lodtrækningsforsøg, hvis man vil afgøre, om man skal fortsætte med en indsats, som man er i gang med, og hvor indsatsen er enkel og af mere "teknisk" karakter. Men hvis formålet fx er forståelse af mekanismerne i en kompleks indsats i en særlig kontekst, vil casestudier være mere velegnede.

Rieper mener, at det positive i evidensbevægelsen er, at debatten bliver løftet op på et højere niveau. Det store spørgsmål er, om en øget evidensbaseret praksis og politik vil give et bedre frit valg for borgerne, og om det for fagpersonerne fører til en større videnslegitimitet,

eller om det vil føre til tab af professionsautonomi og erfaringsbaseret praksisudvikling.

Evaluering af tilbud til børn med autisme

Seniorforsker ved AKF Kjeld Høgsbro fortalte om sin evaluering af tilbud til børn med autisme (ETIBA) med særligt fokus på designet af undersøgelsen. Undersøgelsen er et eksempel på forskning, som sammenligner to forskellige pædagogiske tilgange, der hviler på nogle forskellige paradigmer, teoretiske standpunkter og etiske opfattelser af rehabilitering af mennesker med autisme. Efterfølgende har undersøgelsens resultater dannet grundlag for politiske beslutninger. Undersøgelsens design er tilpasset vidensbehovet, og der blevet brugt en række forskellige metoder, bl.a. traditionelle test, forældrespørgeskemaer, forældreinterviews og etnografiske beskrivelser af pædagogisk praksis.

Høgsbro fremhævede, at der først er tale om forskning, når effekten kan kobles til forklaring – rene undersøgelser af effekt, mener han er simpel produktkontrol: "virker pillen?". Fx blev de kvalitative interviews med forældrene brugt til at forklare og forstå resultaterne fra spørgeskemaerne. Høgsbro kom også ind på, hvorfor det er svært at lave kontrollerede lodtrækningsforsøg, og at det måske heller ikke er hensigtsmæssigt i denne slags undersøgelser. ETIBA-undersøgelsen kan downloades på:

www.marselisborgcentret.dk.

Forskningsbaseret praksis

Forsker Åse Brandt fra Hjælpe-middelinstittet tog fat på spørgsmålet om formidling og implementering af evidensbaseret viden (eller forskning, som hun hellere vil tale om) i praksis, hvilket hun ser som en stor udfordring.

Ofte når forskningen ikke ud og bliver implementeret i praksis. Åse Brandt havde nogle bud på, hvad dette skyldes, herunder at praktikere mangler kompetence i at orientere sig i forskning, at tidsforbruget er for stort, at praktikerne er tilfredse med deres praksis og oplever, at det, de laver, virker, og at motivationen derfor er begrænset. Brandt rejser på baggrund af forskellige undersøgelser spørgsmålet om, hvilke grupper vi skal satse på, hvis vi vil indføre brug af en forskningsbaseret praksis. Med udgangspunkt i Roger's forandringsteorier mener hun, at man skal satse på de 16 procent mest innovative og forandringsvillige, og hvis de tager ideerne til sig, vil det automatisk sprede sig til resten af feltet. Hun refererer til Jørgen Buchardt (forfatter til hvidbog om forskningsformidling, red.), der har foreslået at oprette et institut vedrørende "Forskning i forskningsformidling" – altså hvordan forskning kan oversættes til brug i praksis.

Klaus Bjerre Kyllingsbæk, som er forstander for Helhedsstilbuddet på Bank-Mikkelsensvej gav et praksisperspektiv på brug af evidens. Han talte om indefra- og udefraperspektiver, om livsverden og systemverden og om tamme og vilde problemer. Budskabet var, at det var helt uoverskueligt at bruge evidens i en

KONFERENCERTALER

praksis præget af mange og komplicerede problemstillinger. Han satte spørgsmålstejn ved forestillingen om, at man kan og skal basere praksis på evidens.

Effektmåling på handicapområdet

Thomas Gruber, chef for Handicapenheden i Servicestyrelsen sluttede dagen af med at give Servicestyrelsens perspektiv på

evidensdiskussionen. Effektmåling på handicapområdet er et politisk fokusområde, og status er, at der i praksis ikke findes effektmålinger af den sociale indsats på handicapområdet. Styrelsen vil derfor igangsætte et udviklingsarbejde om effekt, det skal løbe fra 2007-2010 og inddrage både forskere og praktiskere. Hovedelementerne skal være en udredning af, hvad der

findes, dialog mellem praksis og forskning samt eksperimentelle effektstudier.

Gruber fremhævede, at begge fløje i evidensdebatten havde relevante pointer. På den ene side er det relevant at vide, hvad der virker. Og på den anden side er der problemer med at få meningsfulde målinger.

Perspektiver på vejledning

Referat fra den 6. nationale vejledningskonference i Tromsø 30. og 31. august 2007.

AF TINA HARMON, CENTERLEDER, VIKOM

Jeg var så heldig i sommer at få lov at deltage med en præsentation af et paper på vejledningskonferencen i Tromsø. Konferencen blev holdt af Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Tromsø. Temaet var *Perspektiver på kvalitet i vejledning*, og der var 250 deltagere, heraf var vi 10 fra Danmark.

Jeg har her valgt at referere de indlæg, der knytter an til det relationistiske perspektiv, og som er konkretiseret i forhold til

mennesker med funktionsnedsættelser.

Fra ekspertvælde til vidensdeling

Åbningsforedraget havde titlen *At vejlede ud fra et relationistisk perspektiv – fra ekspertvælde til vidensdeling*, og det blev holdt af dr.pæd. Birgit Kirkebæk. Birgit fokuserede på vejlederrollens ekspertpositioner historisk set. Positionerne gav eksperten magt som den vidende, hvis viden

kan formidles, som noget, andre skal lære og ikke stille spørgsmålstejn ved.

En ny forståelse af vejlederrollen er under udvikling, og den tager afsæt i begrebet empowerment. Det betyder, at også mennesker med funktionsnedsættelser og deres pårørende har viden, og at de berørte selv kan vælge, hvilke former for vejledning de ønsker. Birgit stillede afslutningsvis spørgsmålet, hvordan vi som vejledere kan ar-

bejde på, at vejledning bliver et fælles skabende projekt, som både indbefatter teori- og praksisovervejelser og tillige indefra- og udefra-perspektiver.

I mangel på ord

Stipendiat Sissel Sollieds oplæg havde titlen *I mangel på ord*. Sissel fremlagde en vejledningsmodel til brug for arbejdet med børn med funktionsnedsættelser og uden et talesprog.

Det er Sissels erfaring, at disse børn især udfordrer ekspertrollen i vejledningsprocessen, fordi det er svært at inddrage den eksisterende relationelle erfaringsviden. I Sissel Sollieds vejledningsmodel får man øget forståelse og viden om barnet, når barnets nærmeste og de professionelle sammen analyserer videoklip fra hverdagen og gennem systematisk refleksion og gensidig erfaringsudveksling udvider deres kundskab.

Videoanalyse efter VIKOM-principper

Selv præsenterede jeg *Videoanalyse efter VIKOM-principper*. Jeg fik lejlighed til at konkretisere og gennem videoklip illustrere, hvordan arbejdet med analysen i reflekterende team understøtter den gensidige vejledningsproces, så den kan udfoldes som et fælles skabende projekt.

Når deltagerne deler deres egne erfaringer med at være sammen med den anden og reflekterer dem i forhold til udvalgte samspilstemaer, kan de udvide deres forståelse af mennesket med multiple funktionsnedsættelser og dem selv. De ser med empati og intuition på videoklipet gennem barnets

øjne og spørger, hvad barnet kan lære sig om, hvad samspilspartneren synes om barnet og det, de to gør sammen, og om, hvad barnet kan lære sig om sin viden og kunnen og om sine muligheder for indflydelse. På den måde hjælper deltagerne hinanden med at indfange barnets perspektiv. Og på den måde indgår barnets stemme også i det fælles projekt.

Opfordring til egne projekter

Thomas Kroksmark, professor i pædagogik ved Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping og medlem af Norges forskningsråd, rundede konferencen af.

Thomas Kroksmark opfordrede deltagerne til at søge midler til vejledningsprojekter, især projekter, der styrker det, som han kaldte den "åndedrætsnære forskning".

Kroksmark tager udgangspunkt i en postmoderne fænomenologisk forståelse af virkeligheden. Dette medfører en antagelse af, at virkeligheden ikke kan forstås eller beskrives i generelle termer, eller reduceres til almengyldige teorier. Virkeligheden er dynamisk og kompleks, og teorier alene vil aldrig kunne spejle denne kompleksitet, dilemmaerne og mangetydigheden.

Al kundskab opleves og erfares af subjekter, og er placeret i kulturelle kontekster. Det mange-tydige og ofte modsætningsfyldte præger den postmoderne virkelighedsopfattelse. I denne sammenhæng peger Kroksmark på, at viden om fænomener er knyttet til levet erfaring i den livsverden, fænomenet indgår i.

At søge at forstå mere og øge sin viden vil indebære, at forskeren må komme så tæt som muligt på livsverdenen for så godt som muligt at kunne gribe mangfoldigheden og kompleksiteten. Åndedrætsnær forskning er et beskrivende begreb på forskerrollen i dette perspektiv.

Nyt fra forskningens verden

Under denne rubrik omtaler vi nyt forskningens verden på områder, som er relevante for VIKOMs fokusgruppe. Vi vil bringer korte referater af forskningslitteratur og angiver referencer.

AF METTE CHRISTENSEN, FAGLIG CENTERMEDARBEJDER

Indlæring af scanning kan måske lattes

Med udgangspunkt i børn uden funktionsnedsættelser har forskere undersøgt, om man kan gøre indlæring af elektronisk scanning lettere ved at ændre på den måde, det ser ud på, når valgmuligheder præsenteres og vælges under elektronisk scanning. Tidligere forskning tyder på, at det kan være svært for førskole-børn at lære at scanne med det nuværende design af scanningssystemer.

Forskerne bag den her omtalte forskning ser scanning som bestående af tre grundlæggende komponenter: 1) præsentation af valgmulighederne – ofte ved hjælp af en cursor i form af lys eller ramme om den givne valgmulighed, 2) valg af et item af brugeren, fx tryk på en 0/1-kontakt og 3) feedback fra systemet efter valget. Dette stiller forskellige krav til indlæring, som kan være vanskeligt for små børn at forstå. Man skal fx forstå, at cursoren, der bevæger sig hen over valgmulighederne, markerer det, der kan vælges. Man skal forstå sammenhængen mellem curso-

ren og en kontakt (som ofte sidder langt væk fra skærmen, hvor cursoren bevæger sig). Ligeledes kan det være uklart, at tryk på kontakten resulterer i valg af den mulighed, som cursoren markerede.

I undersøgelsen blev 20 børn på 2 år uden funktionsnedsættelser fordelt på to grupper. Hver gruppe skulle vælge et symbol, som de blev bedt om blandt tre valgmuligheder ved hjælp af automatisk scanning¹. I den ene gruppe brugte man et traditionelt scanningsdesign – i den anden gruppe brugte børnene et forstærket scanningsdesign. Hver gruppe prøvede dette ved tre lejligheder.

I det traditionelle scanningsdesign (figur 1) blev valgmuligheden markeret med en rød ramme rundt om det tilbudte symbol. Tillige sagde en stemme valgmuligheden med en neutral stemme. Ved valg af et symbol forsvandt rammen, og en stemme benævnte symbolet.

I det forstærkede scanningsdesign (figur 2) blev de tilbudte valgmuligheder forstørret, så det så ud som om symbolet bevæ-

gede sig ud mod barnet og tilbage igen. En stemme sagde desuden valgmuligheden med en spørgende intonation. Når barnet valgte et symbol, blev det forstørret (mere end ved præsentation) og flyttede sig ind på midten af skærmen, hvor en stemme benævnte det med neutral intonation.

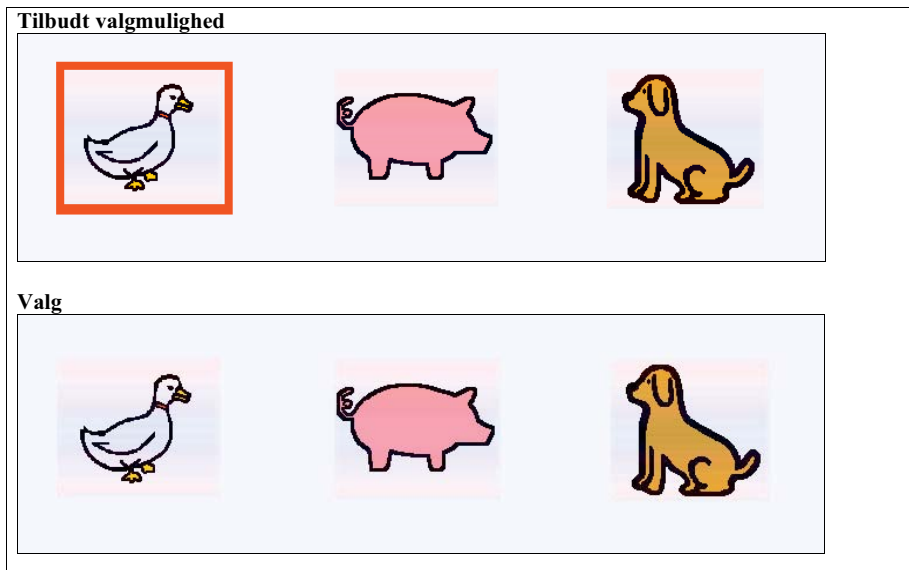
Resultaterne viste, at børnene, som brugte traditionel scanning, fandt opgaven svær og ikke blev bedre i løbet af de tre gange. Børnene, som prøvede det forstærkede scanningsdesign blev derimod signifikant bedre fra første gang til tredje gang. Ligeledes klarede børnene med det forstærkede design sig signifikant bedre tredje gang (børnene havde ca. 50 procent korrekte i gennemsnit) end børnene med det traditionelle design.

Undersøgelsen giver således indikationer om, at processen med at få forståelse af scanning som udvælgelsesteknik kan lattes gennem et mere tydeligt design.

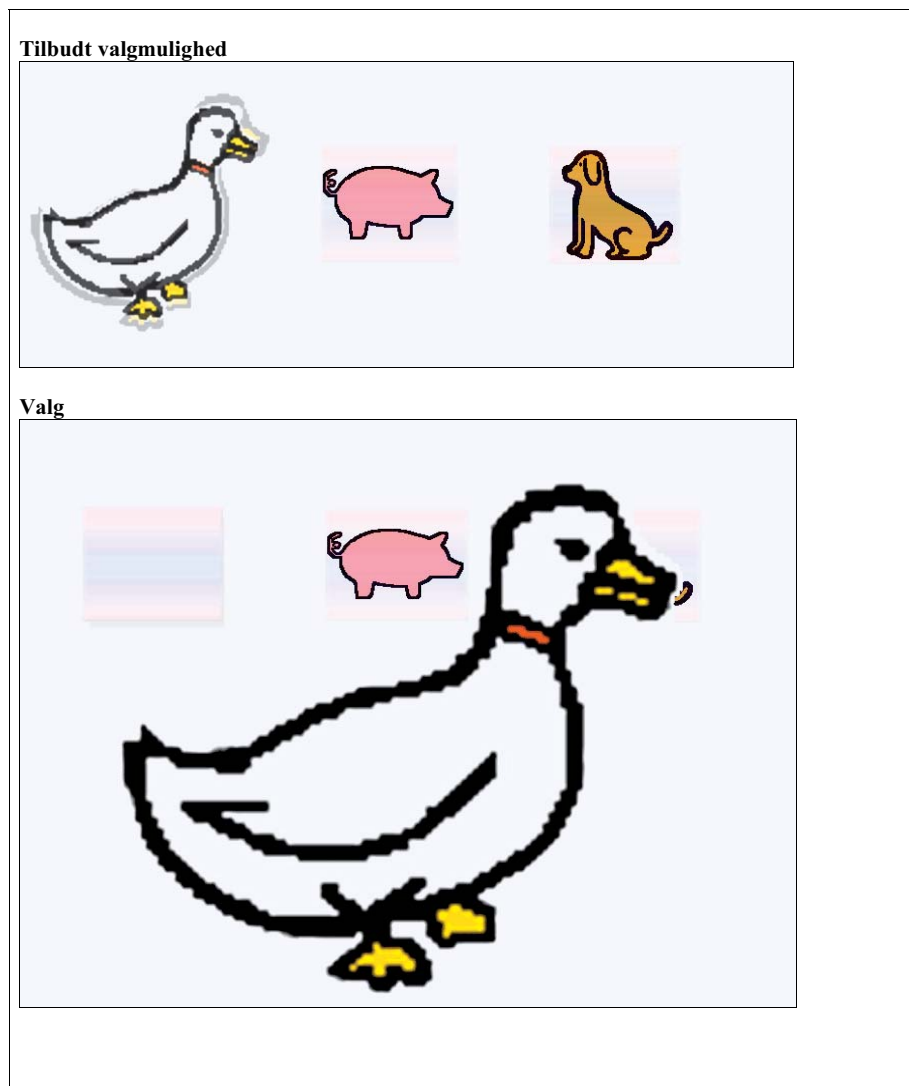
**McCarthy, J. m.fl. (2006).
Re-designing scanning to reduce learning demands: The performance of typically developing 2-year-olds. *Augmentative and Alternative Communication* 22(4), 269-283.**

1. Hvor cursoren bevæger sig automatisk hen over valgmulighederne med et fast tidsinterval og valget foretages ved hjælp af én kontakt (modsat step-scanning med to kontakter).

Figur 1

Figur 2

NYE PUBLIKATIONER

Anmeldelse:

En sjelden kar

En fars fortælling om sin søn Torgeir, der er svært udviklingshæmmet og lider af det sjældne CHARGE-syndrom. Om familiens hverdag på godt og ondt og om samfundets hjælp til de allersvageste. Der venter en usædvanlig læseoplevelse ...

AF LAUST JENSEN, LÆRER, VESTERMARKSKOLEN I ÅRS OG KURSUSLEDER I VIKOM

VIKOM har som gave modtaget en bog fra det norske Sosial- og Helsedirektorat.

Jeg har haft lejlighed til at læse den, og sagt med det samme så er det en usædvanlig god bog.

En sjelden kar hedder den med undertitlen *en fars beretning*.

Den sjældne fyr (kar på norsk, red.) hedder Torgeir, og faderen Svein Olav Kolset.

Straks jeg fik bogen i hånden, fik jeg lyst til at læse den. Der var gjort noget ud af den. Stift bind og et dejligt foto af en 5-6-årig dreng på forsiden. Et godt format og super papirkvalitet, illustreret med fine sort/hvide fotos af Torgeir, for slet ikke at tale om formen, den måde teksten er sat op på... men det vender vi tilbage til.

Svein Olav Kolset er professor ved universitetet i Oslo, gift med Tove, som er lærer. I 1975 fødte hun en dreng, som hun og Svein straks vidste, der var noget i vejen med. De kunne se det.

I dag i 2007 – 32 år senere – bor Torgeir i et bofællesskab i Oslo. Han er svært udviklings-

hæmmet og fik i 1990 diagnosen CHARGE-syndrom.

CHARGE er et af de meget sjældne syndromer. P.t. er der 25 tilfælde i Norge og velsagtens noget tilsvarende i Danmark. *En sjelden kar* giver læseren et mangesidigt indtryk af CHARGE-syndromets konsekvenser.

Svein Olav Kolset fortæller i bogen om livet med Torgeir gennem alle årene.

Om chokket efter fødslen, og usikkerheden i årene der fulgte, om op- og nedture og forventninger og skuffelser op igennem barneårene og videre ind i Torgeirs voksenliv, efter han flyttede hjemmefra. Om ægteskabet som et arbejdsfællesskab, om presset, om det at passe på hinanden og dyrke hinanden, tage på weekend sammen, gå ud at spise, en tur i biffen osv.

Flytte fokus.

Og om "påske-underet", da sonden pludselig kunne smides væk, fordi Torgeir mod al forventning ikke brækkede sig, men spiste den mad, han forsøgsvis fik lagt på tungen. Og da han, der slet ikke brød sig om

vand og brusebad og den slags, blev helt vildt optaget af at svømme i svømmehallen og dykkede, så den nye livredder smed træskoene og hoppede i – helt unødvendigt.

Og om den "skrikende tomheten" i hjemmet, da Torgeir som 20-årig flyttede hjemmefra til en boenhed.

På godt og ondt

Svein Olav Kolsets bog er skrevet som et langt digt i flere afsnit af den type, der i 70'erne blev betegnet som knækprosa.

Det er utrolig effektivt, kort i sin form og næppe et overflødig ord.

Og det rammer.

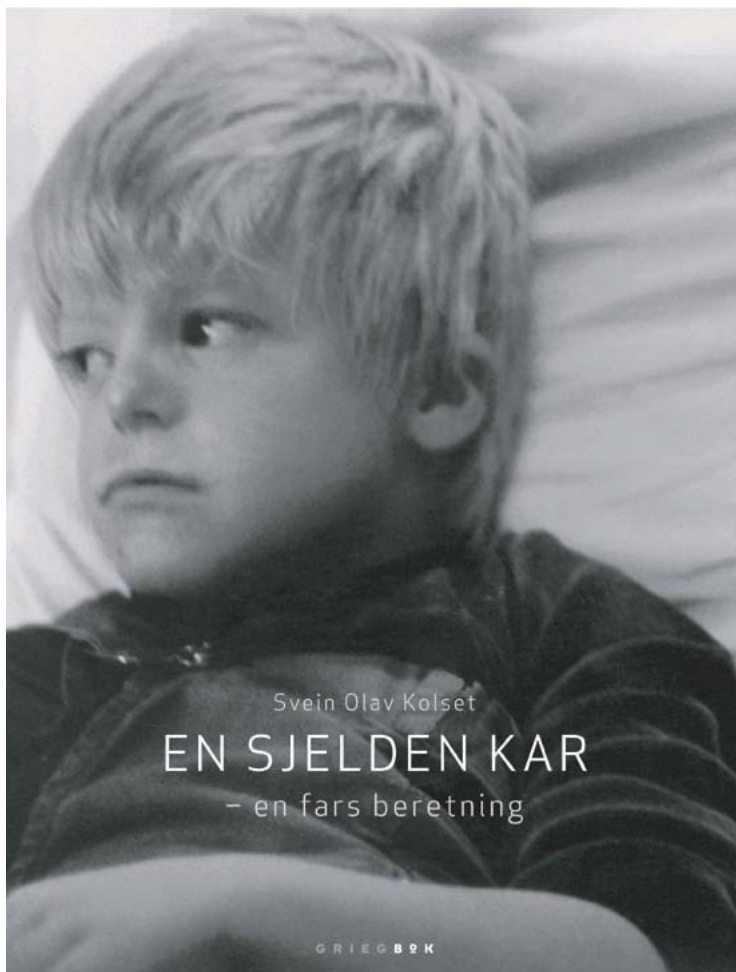
Jeg blev grebet af bogen næsten som af en kriminalroman.

Formen understreger, at her er der noget på spil.

Der bliver skåret ind til benet.

Den måde, Kolset behersker sproget på, gør *En sjelden kar* til en usædvanlig læseoplevelse.

Indholdsmæssigt skiller bogen sig også ud fra tilsvarende udgivelser om forældres liv med

et handicappet barn. Det Kolset virkelig brænder for at få fortalt, er hans og Toves forældreerfaringer i forhold til samfundets hjælpeindsats over for Torgeir – og dermed over for alle de andre af samfundets allersvageste.

På godt og ondt.

Om integration og "Ansvarsreform", om en lovgivning der vil det godt, men som ofte viser sig at virke temmelig problematisk i det virkelige liv.

Om hospitaler og lægeverdenen, om støtte/kontaktpersoner, sagsbehandlere, buschauffører osv., pædagoger, speciallærere, medhjælpere ... Mange hundrede fagpersoner har familien Kolset haft kontakt med igennem årene.

I mødet med de mange har

de erfaret, hvad der er helt afgørende, hvis arbejdet med de svært handicappede og deres familier skal kunne lykkes.

På side 83 skriver Kolset:

"Ethvert byggverk er avhengig av kvaliteten på enkeltelementerne:

Den enkelte lærer.

Den enkelte vernepleier.

Den enkelte spesialpedagog.

Den enkelte støttekontakt.

Den enkelte miljøarbeider.

Den enkelte saksbehandler.

Den enkelte bussjåfør.

Pluss mange, mange flere.

Vi trenger flere av det meste.

Men noen ganger er det ikke

'flere' men de 'riktige' vi

trenger.

De med kunnskaper og høy faglig standard.

Holdningen hos menneskene som har valgt å ta et ansvar for dem som sitter

nederst ved bordet.

Det er dette det dreier seg om til syvende og sist.

Om personlig etisk standard, empati og dedikasjon."

Roser deler Kolset ud ikke mindst til nogle af de mennesker, der har været tættest på Torgeir i hverdagen – dem "på gølv" – foruden til de "ubyråkratisk" tænkende ved skrivebordene.

Svein Olav Kolset er et positivt indstillet menneske – konstruktiv og handlekraftig – og hans iagttagelser og erfaringer med "systemet" er særdeles tankevækkende også set i en dansk sammenhæng.

Den tidligere norske statsminister Kåre Willoch har skrevet bogens forord. *En sjelden kar* er på alle måder en meget læseværdig bog. Den er ikke oversat til dansk og bliver det næppe, men uanset dette kan den i høj grad anbefales til personalebiblioteket.

En sjelden kar. Af Svein Olav Kolset. Forlaget Griegbok, Oslo, 2007. 160 sider.

Pris 249 norske kr.

ISBN nr. 978-82-8120-011-1.

Kan bestilles hos boghandleren eller på forlagets hjemmeside www.griegbok.no

Elektronisk ungdomsbog: Fire unge

En autentisk fortælling om fire unge med multiple funktionsnedsættelser.

Lærer Britta Husted fra Specialskolen for Voksne, Ålborg har produceret en elektronisk bog om fire unge med multiple funktionsnedsættelser. Bogen er på cd-rom med otte kapitler, der indeholder billeder, tale, lyde og musik. Man følger de unge i deres hverdag, på arbejde, til fest og på ferie. Bogen kan betjenes med mus eller en 0/1-kontakt ved hjælp af scanning. Den henvender sig til børn og unge med multiple funktionsnedsættelser, men kan også opleves af andre med interesse for indholdet.

Bogen er et resultat af "projekt ungdomsbog", der blev sat i gang, fordi der manglede beskrivelser af de unges eget liv og kultur på godt og ondt. Beskrivelser om de unge – til de unge.

Britta Husted, som også er kursusleder i VIKOM, var projektleder. Projektet modtog støtte fra Landsforeningen LEV, Nordjyllands Amt og VIKOM.

Fire unge (cd-rom). Produceret af Britta Husted. Specialskolen for Voksne, Ålborg, 2007. Pris kr. 220,- kr. inkl. forsendelse.

Bogen kan bestilles på Specialskolen for Voksne på tlf. 98 17 76 77.

mm

VIKOM – Videnscenter om
Kommunikation og Multiple
Funktionsnedsættelser hos Børn
og Unge uden et Talesprog

Kongevejen 256B
2830 Virum
Tlf. 4511 4180
Fax 4511 4185
e-mail: vikom@vikom.dk
www.vikom.dk

Telefontid:
Mandag-torsdag 9-12 og 13-15
Fredag 9-12

Redaktion:

Tina Harmon (ansvh.)
centerleder

Mikael B. Mortensen (red.)
informationsmedarbejder

Mette Christensen
faglig centermedarbejder

Karen Pedersen
freelancejournalist

Layout: Schwander Kommunikation

ISSN: 1601-5398

Nyhedsbrevet kan frit kopieres med
kildeangivelse

Husk at melde adresseændring til
centret

Forsidefoto: Louise redigerer videoklip
på Maglemosen (læs side 13)

SERVICESTYRELSEN